

Het einde van het begin is geschreven in de periode februari tot december 1952 en ingrijpend herzien in het voorjaar van 1953. Het eerste deel was gebaseerd op een ouder verhaal, ‘Guardian Angel’, dat in 1950 in een tijdschrift verscheen na een creatieve revisie van de hand van James Blish.

Ik noem deze data om het verhaal in het perspectief van de geschiedenis te plaatsen, omdat de overgrote meerderheid van de lezers van vandaag nog niet geboren was toen op 24 augustus 1953 de Ballantine-editie verscheen. De eerste satelliet om de aarde zou er pas vier jaar later komen, al durfde niet eens de meest optimistische ruimte-enthousiast ervan te dromen dat het al zo snel zou gebeuren; ‘rond de eeuwwisseling’ was waar we in het beste geval op hoopten. Als iemand me had gezegd dat ik nog voor het einde van het volgende decennium op vijf kilometer afstand zou staan van het ruimteschip dat als eerste koers zette naar de maan, had ik hem uitgelachen.

En toch was dit boek al zestien jaar oud toen Armstrong en Aldrin op de Mare Tranquillitatis landden en de wedloop tussen de vs en de USSR – waarmee de oorspronkelijke tekst van *Het einde van het begin* opent – definitief in hun voordeel werd beslist. Daarom besloot ik het verhaal naar de volgende eeuw te verplaatsen, en ik had de helft van die klus geklaard toen op de twintigste gedenkdag van de Apollo 11 bekend werd gemaakt dat Mars een van de bestemmingen was in het ruimteprogramma van de Verenigde Staten. President Bush, bedankt voor deze steunbetuiging.

Toen dit boek begin jaren vijftig werd geschreven, was ik nog

zeer onder de indruk van de bewijzen voor wat in het algemeen ‘het paranormale’ wordt genoemd en ik gebruikte het als een hoofdthema voor het verhaal. Veertig jaar later, nadat ik een paar miljoen dollar uit het budget van Yorkshire Television heb gependeed aan de research voor mijn programma’s *Mysterious World* en *Strange Powers*, ben ik een bijna volslagen scepticus. Ik heb veel te veel beweringen in rook zien opgaan, veel te veel demonstraties gezien die nep bleken te zijn. Het is een lang en soms gênant leerproces geweest. Een voorbeeld:

Het valt niet mee om die hectische, verwarrende dag op het Birkbeck College in 1974 helder in beeld te krijgen, waar ook Arthur Koestler, John Taylor, David Bohm en John Hasted bij waren, maar ik mag aannemen dat het verslag dat Uri Geller ervan doet in *My Story* maar al te accuraat is: ‘Tegen die tijd leek Arthur Clarke al zijn scepticisme te hebben afgelegd. Hij zei iets in de trant van: “Mijn god! Het komt allemaal uit! Hier heb ik in *Het einde van het begin* over geschreven... De journalisten die dit afkraken moeten het nu maar eens hardmaken of hun bek houden. Tenzij ze onder dezelfde, streng gecontroleerde voorwaarden de dingen die Geller doet kunnen herhalen, hebben ze verder niets meer te melden.”’

Gezien de chaos op het overhaast georganiseerde treffen op het Birkbeck is de aanduiding ‘streng gecontroleerde voorwaarden’ hilarisch. Maar die slotzin is helemaal raak, want dat is precies wat er gebeurde. (Zie bijvoorbeeld James Randi, *The Magic of Uri Geller*.) Evengoed moet ik bekennen dat ik stiekem een zwak heb voor Uri: hij heeft wereldwijd een spoor nagelaten van verbogen bestek en vermorzelde reputaties, maar hij verschaftte ook het vermaak waar zoveel behoefte aan was in een moeilijke, ongelukkige tijd.

Bij het verschijnen van de eerste druk van *Het einde van het begin* wisten veel lezers niet wat ze aan moesten met de verklaring op de bladzijde na het titelblad: ‘De in dit boek geventileerde opinies zijn niet die van de auteur.’ Dat was niet

louter schertsend bedoeld; ik had kort ervoor in *Expedities naar de planeten* een optimistisch beeld geschetst van onze toekomstige uitbreiding naar het universum. Nu had ik een boek geschreven met daarin de stelling ‘De sterren zijn niet voor de mens bestemd’, en ik wilde niet dat de mensen dachten dat ik ineens alles herriep.

Vandaag wil ik het onderwerp van die disclaimer graag zo verleggen dat 99 procent van het ‘paranormale’ (het kan niet allemaal onzin zijn) en 100 procent van de ufo-‘ontmoetingen’ eronder vallen. Ik zou erg ontdaan zijn als dit boek een verdere bijdrage leverde aan het verleiden van de lichtgelovigen, die tegenwoordig door alle media op cynische wijze worden geëxploiteerd. Boekhandels, krantenkiosken en rtv-programmering: ze zijn allemaal vervuild met de geest aantastende prut over ufo’s, psychische krachten, astrologie, piramide-energieën, ‘channeling’; je kunt het zo gek niet bedenken of iemand loopt ermee te leuren in de jongste uitbarsting van fin-de-siècledecadentie...

Wil dat zeggen dat *Het einde van het begin* – dat zowel het paranormale als bezoekers uit de ruimte tot onderwerp heeft – niet relevant meer is? Niets is minder waar; het is potdorie fictie! We kunnen nog steeds genieten van *The War of the Worlds*, ook al is Woking in 1898 helemaal niet door Marsbewoners in de as gelegd... of, zoveel is zeker, New Jersey in 1938. En zoals ik al veel vaker heb gezegd dan ik bij stil wil staan, ik twijfel er geen seconde aan dat het universum krioelt van leven. SETI, ofwel de ‘Search for Extraterrestrial Intelligence’ (zoektocht naar buitenaardse intelligentie), is tegenwoordig een volledig geaccepteerde tak van de astronomie. Dat het nog steeds een wetenschap zonder onderwerp is, zou verbazing noch teleurstelling moeten wekken. We beschikken nog maar een half mensenleven lang over de technieken om naar de sterren te luisteren.

Kort na de publicatie van *Het einde van het begin* lag er een

optie om het boek te verfilmen, en sindsdien is het door eendeloos veel handen gegaan en door talloze scenarioschrijvers aangepast. Een van hen is mijn oude vriend Howard Koch, die, zoals ik tot mijn blijdschap vernam, onlangs het beruchte script (zie vorige alinea) dat hij voor Orson Welles schreef voor een leuk bedrag met zes cijfers voor de komma van de hand heeft gedaan.

Volgens de gegevens die ik kortgeleden ontving vanuit de Hollywoodgoelags is de huidige vraagprijs voor *Het einde van het begin* meer dan het tweehonderdvoudige van het volstrekt tot tevredenheid stemmende honorarium dat ik er in 1956 voor heb gekregen. En ook als het verhaal het witte doek nooit zal halen, hebben miljoenen mensen gekeken naar de heel indrukwekkende variant op hoofdstuk 2 in de tv-serie *V*.

Ik moet toegeven dat ik bij het bekijken van de eerste aflevering van *V* niet meer dan een klein beetje soelaas vond in het feit dat er in de dialoog naar mij werd verwezen. Tot me te binnen schoot dat het copyright op deze situatie al sinds jaar en dag bij Ted Sturgeon berust. Al in 1947 – jawel, '47! – had hij een verhaal geschreven met de onvergetelijke titel, tevens slotregel: 'De lucht was vol schepen.'

Ik had die alinea net in een nieuw jasje gestoken toen er in mijn hoofd een andere herinnering tot ontploffing kwam. Jaren voor Teds verhaal had ik een soortgelijke scène met eigen ogen gezien. Nee, ik was niet ineens gek geworden doordat ik te veel sciencefiction had geschreven...

Het was een mooie zomeravond in 1941. Ik zat in de auto op weg naar Londen, met aan het stuur mijn vriend Val Cleaver, inmiddels overleden maar net als ik destijds enthousiast lid van de British Interplanetary Society, en in de naoorlogse jaren hoofdingenieur van de raketdivisie van Rolls-Royce.

Achter ons ging de zon onder, dertig kilometer verderop lag de stad. We bereikten een heuveltop... en wat we toen zagen was zo ongelooflijk dat Val de auto stilzette. Het was én mooi

én ontzagwekkend, maar ik hoop dat toekomstige generaties het nooit zullen zien.

Tientallen, nee, honderden glimmende, zilverkleurige versperringsballonnen zweefden aan kabels in het luchtruim boven Londen. Hun stompe, torpedoachtige vorm ving de laatste zonnestrallen op, waardoor het inderdaad net was alsof er een vloot ruimteschepen boven de stad hing. Eén ogenblik lang droomden we van de verre toekomst, en banden we elke gedachte uit aan het actuele gevaar waartegen dat luchtschild bescherming moest bieden.

In die seconde is misschien het idee voor *Het einde van het begin* ontstaan.

Arthur C. Clarke
Colombo, Sri Lanka, 27 juli 1989

DEEL EEN

DE AARDE EN DE HEMELHEERSERS

1

Voordat Helena Lyakhov naar de lanceringslocatie vloog, doorliep ze altijd hetzelfde ritueel. Ze was niet de enige kosmonaut die dat deed, al waren er niet veel die erover praatten.

Het was bijna donker toen ze het administratiegebouw uit kwam en langs de dennenbomen naar het beroemde standbeeld liep. Het was een heldere avond en er was zojuist een stralende vollemaan opgekomen. Automatisch richtte Helena haar blik op de Mare Imbrium, en haar gedachten gingen terug naar de trainingsweken op Armstrong Base, nu beter bekend als 'Little Mars'.

'Je bent al voor mijn geboorte overleden, Joeri... destijds in de Koude Oorlog, toen ons land nog in Stalins schaduw was gedompeld. Wat zou je ervan gevonden hebben om vandaag alle buitenlandse accenten in Sterrendorp te horen? Ik denk dat je heel blij was geweest...

Ik wéét dat je blij zou zijn als je ons nu kon zien; je zou een oude man zijn, maar je had misschien nog in leven kunnen zijn. Wat een tragedie dat jij – die als allereerste de ruimte in ging – niet lang genoeg hebt geleefd om de mens op de maan te zien lopen! Maar ook jij moet gedroomd hebben over Mars...

En nu zijn we klaar om erheen te gaan en de Nieuwe Tijd te openen waarvan Konstantin Tailolkovsky honderd jaar geleden droomde. Wanneer we elkaar opnieuw treffen zal ik je veel te vertellen hebben.'

Ze had de weg terug naar haar werkkamer alweer voor de helft afgelegd toen een late touringcar vol toeristen plotseling stopte. De deuren gingen open en de passagiers stroomden

naar buiten met hun camera in de aanslag. Er zat voor de plaatsvervangend commandant van de Marsexpeditie niets anders op dan haar openbare glimlach tevoorschijn te halen.

Maar voordat er ook maar één foto was gemaakt, was iedereen aan het roepen en naar de maan aan het wijzen. Helena keek nog net op tijd omhoog om die te zien verdwijnen achter de gigantische schaduw die door het luchtruim schoof; en voor het eerst in haar leven sloeg de schrik haar om het hart.

Missiecommandant Mohan Kaleer stond aan de rand van de krater en keek over de zee van gestolde lava naar de verre caldeira-rand tegenover hem. Het was niet eenvoudig om greep te krijgen op de schaal van het tafereel of om je een beeld te vormen van de krachten die hier hadden gewoed en op het aanzwellende en afnemende getij van gesmolten rots de wallen en terrassen hadden geschapen die zich voor hem uitstrekten. Maar alles wat hij zag, paste met gemak in de kolossale vulkaan waarmee hij over nog geen jaar te stellen kreeg; de Kilauea was niet meer dan een schaalmodel van de Olympus Mons, en wie weet waren ze met al hun training hopeloos onvoorbereid voor de werkelijkheid.

Hij herinnerde zich hoe de president van de Verenigde Staten op de dag van zijn inauguratie in 2001, als een echo van Kennedy's veertig jaar oude belofte 'We moeten naar de maan!', had verkondigd dat dit de 'Eeuw van het Zonnestelsel' werd. Voordat 2100 aanbrak, zo had hij vol vertrouwen voorspeld, had de mens alle belangrijke hemellichamen bezocht die om de zon wentelden... en zou hij minimaal een ervan permanent bewonen.

De stralen van de net opgekomen zon vingen de slierten stoom die uit barsten in de lava ontsnapten, iets wat dr. Kaleer deed denken aan de ochtendnevels waarmee de Doolhof van de Nacht volstroomde. Ja, hij kon zich zo voorstellen dat hij al op Mars was, met zijn collega's uit een vijftal andere landen.

Dit keer was er geen enkele natie die het alleen deed, laat staan dat dat kón.

Hij was weer op weg naar de helikopter toen een voorgevoel, een beweging die hij vanuit een ooghoek opving, ervoor zorgde dat hij stilstond. In verwarring keek hij in de krater achter zich; het duurde even voordat hij eraan dacht naar de lucht te kijken.

Toen besepte Mohan Kaleer, net zoals op datzelfde moment ook Helena Lyakhov deed, dat er een einde was gekomen aan de geschiedenis zoals de mens die had gekend. De blinkende monsters die boven de wolken zweefden, meer kilometers boven zijn hoofd dan hij durfde raden, maakten dat het groepje ruimtevaartuigen daarginds in Lagrange net zo primitief was als de boomkano. Een ogenblik dat eindeloos leek te duren keek Mohan toe, zoals de hele wereld toekeek, terwijl de grote schepen in hun overweldigende majesteit afdaalden.

Hij voelde geen spijt nu het werk van een heel leven werd weggevaagd. Hij had zich ingespannen om de mens naar de sterren te brengen en nu waren de sterren – de afstandelijke, onaangedane sterren – naar hem gekomen.

Dit was het ogenblik waarop de geschiedenis de adem inhield en het heden van het verleden wegschoof zoals een ijsberg zich losbreekt van zijn moederberg en in eenzame trots de zee op drijft. Alles wat in de afgelopen eeuwen was bereikt, was nu als niets; slechts één gedachte echode keer op keer door Mohans brein:

De mensheid was niet meer alleen.

De secretaris-generaal van de Verenigde Naties stond bewegingloos voor het grote raam en staarde omlaag naar het voortkruipende verkeer in 43rd Street. Hij vroeg zich soms af of het wel goed was dat iemand op zo'n hoogte boven zijn medemensen werkte. Een zekere afstand was gewenst, maar het kon zo gemakkelijk ontaarden in onverschilligheid. Of probeerde hij alleen maar zijn afkeer van wolkenkrabbers te rationaliseren, die na twintig jaar in New York onverminderd groot was?

Hij hoorde de deur achter zich opengaan, maar keek niet om toen Pieter van Ryberg de kamer binnenkwam. Er volgde de onvermijdelijke pauze toen hij afkeurend op de thermostaat keek, want de standaardgrap was dat de secretaris-generaal graag in de koelkast zat. Stormgren wachtte tot zijn assistent zich bij hem had gevoegd voor het raam en scheurde toen zijn blik los van het vertrouwde maar altijd boeiende panorama onder hen.

'Ze zijn te laat,' zei hij. 'Wainwright had er al vijf minuten moeten zijn.'

'Ik heb net bericht van de politie gekregen. Hij heeft een hele optocht achter zich aan en die heeft het verkeer ontwricht. Hij kan nu elk ogenblik komen.'

Abrupt voegde Van Ryberg daar na een korte stilte nog aan toe: 'Ben je er nog steeds zeker van dat het goed is hem te ontvangen?'

'Ik vrees dat het een beetje laat is om nu nog terug te krabbelen. Ik heb er tenslotte in toegestemd... hoewel ik er, zoals